

Årsskrift 2024

Grejs Lokalhistorisk Forening

Livet i huset, der forsvandt

Her er en fortælling om livet i huset på Nørre Bygade 11 Grejs. Huset stammer fra omkring år 1900 og stod i bybilledet frem til 2021-22. Der blev huset revet ned og findes ikke mere. Gennem tiden har der boet mange mennesker i det fine gamle hus. De var på deres egen måde en del af livet i byen. Der var syning af kjoler og seletøj, forsamlingshuset blev passet herfra, der var lokal frisør, der boede en hjemmeslagter, en lokal musiker - og de sidste mange år var der privat dagpleje, børnehave og "fritidsordning" for mange Grejs-børn.

Alt det kan du læse mere om og få en "tidsrejse" i huset med et forløb over mere end 120 år. Men først nogle billeder af husets beliggenhed i byen og fra forskellige årstider.

Huset på Nørre Bygade 11 set i et skråfoto fra april 2019, Styrelsen for Dataforsyning.

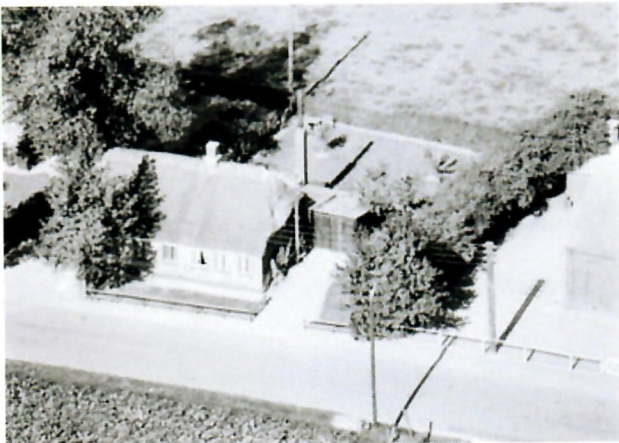

*Huset beklædt med
istapper, årstal ukendt –
foto fra Lokalhistorisk*

Husets stand og udseende i 1921

Ved ejendomsvurderingen i 1921 var stuehusets størrelse målt til ca. 58 m² - opført med bindingsværk på bagsiden og grundmuret mod gaden. Det var tækket med stråtag, og der hørte et udhus til, der blev brugt som "brændehus" for beboerne. Huset var indvendig "ordentligt vedligeholdt", men ellers præget af "Slid og Ælde". Det var indrettet med 2 lejligheder, den ene med 3 stuer og den anden med 2 stuer og hver med sit eget køkken, men fælles indgang. Belysningen var med petroleumslamper. Huset blev vurderet til kr. 4.800.

*Huset som det så ud i
1959
– Det Kgl. Biblioteks
luftfotosamling*

Første ejere og beboere i huset

Den første kendte ejer var Jørgen "Rums" og står anført i folketællingen fra 1901 som ejer. Jørgens fulde navn var Jørgen Hieronymus Nielsen. Måske har mellemnavnet været svært at sige i daglig tale, så det blev til "Rums" i stedet (det er skriverens gæt). Jørgen var lidt af en altnuligmand. For eksempel syede han tøj, kjoler og lavede seletøj til heste. Alle disse praktiske opgaver var der meget brug for at få udført dengang.

Fra 1901 boede Kirstine Mortensen i huset som lejer. Hun blev også kaldet Stine "Skomager". Hendes fødenavn var Mortensine Kirstine Nielsen. Stine var blevet gift i 1891 med Laurits Christensen Mortensen i Randbøl Sogn, men han døde kun 8 år efter giftermålet. Stine var herefter enke som 34-årig og blev ikke gift igen. Hun boede der sammen med sine to børn, Hansine og Johannes. Stine står i folketællingen noteret som "Insidderske og Sykone". Der boede også Dan Sørensen, han var ugift og "Insidder og dagleier ved agerbrug". Som insidder eller insidderske var man typisk ret fattig, i små kår og boede til leje.

Stine står dog 20 år senere i 1921 opført som ejer af huset, og hendes beskæftigelse var at udføre "Al Slags tilfældig Arbejde for Omegnens Beboere" sammen med sin bror, Hans Kristian Nielsen. I 1925 var hun noteret som "Syerske" - og boede fortsat sammen med sin bror, Hans Kristian, der fik "invaliderente" - en lille månedlig pension.

*Stine Mortensen i 1936
– foto fra Lokalhistorisk
Arkiv*

Stine Mortensen var værtinde i Grejs Borgergård i mange år

Stine var i mange år en afholdt værtinde i forsamlingshuset – senere kaldet Grejs Borgergård. Det er der, hvor der i dag er indrettet købmandsbutikken Let-Køb. Hun startede som værtinde i 1910 - og da hendes 25-års jubilæum blev fejret i 1935, var det med kaffebord, fest og dans i Borgergården – og taler af byens fremtrædende borgere.

Lærer Valdemar Winther fra Grejs hovedskole pegede på i sin tale, at når alle gennem de 25 år havde været glade ved Stine, ved hendes arbejde og ikke mindst ved hendes færden mellem dem, så hang det nøje sammen med hendes virkestrang, hendes udprægede redelighed og med det gode og milde i hendes sind. Formanden for forsamlingshuset Martin Buch takkede Stine for hendes trofaste arbejde gennem de mange år, og overrakte hende som en påskønnelse fra beboerne et stort, smukt billede af forsamlingshuset foruden en større pengegave. I gaven til jubilaren var der flotte ord om hende fra giverne: *“Redelig og tro i Færd - god og mild af Sind - altid virksom - altid villig - altid nænsom i sin Dom - saadan kender vi Stine”*.

Fra de unge i byen blev der også sagt en tak for den gode, forstående og stilfærdige måde, hun altid omgikkes de unge på ved deres sammenkomster, og fra dem var der også en gave: en søgræslænestol og en pengegave.

I dagens anledning var der forfattet en fornøjelig og træffende sang til hende, som er gengivet i Grejs-bogen (se noter til slut).

Stine fortsatte som værtinde indtil 1937. Stine boede endnu i huset i 1940, men nu alene som “Rentenyder” – det samme som folkepensionist i dag.

Barber Andersen med barbersalon i huset

I den ene lejlighed havde barber Andersen lejet sig ind med sin lille salon. Der blev fortalt mange gode historier derhenne hos barberen, når der fredag aften var samlet en flok af byens unge mænd, som skulle klippes.

Når lærer Winther holdt ungdomsmøder, tog Andersen altid livligt del i diskussionerne. Det gjorde han også, da Winther en aften sidst i 19-trediverne fortalte om tyskernes invasion af Tjekkosllovakiet. “... De arme tjekkoslovakier...” var en af hans kommentarer... “Det hedder tjekkoslovakier” sagde Winther, men det afholdt nu ikke Andersen fra lidt efter at komme med det samme udbrud, hvortil Winther svarede ... “det hedder stadigvæk tjekkoslovakier”. Jo der skulle være orden i tingene hos lærer Winther.

Det var heldigt nok for barber Andersen, at folk ikke havde det med at blive klippet fra morgenstunden. Han var slet ikke morgenmand, men kunne sagtens sove til langt op ad formiddagen.

I 1945 var der en mund- og klovsyge epidemi i Grejs. I den anledning var der sat karantæne-skilte op i byen. Nogle af de vittige hoveder i byen ændrede lidt på et skilt og satte det op ved Andersens vindue nytårsaften. I stedet for den officielle tekst MUND- og KLOVSYGE stod der nu BLUND- og SOVSYGE.

Barberen brugte udelukkende sit efternavn, så folk vidste ikke, hvad han hed til fornavn. Folketællingen i 1940 afslører dog, at han hed Johannes, og hans arbejde var "Barber".

Andersen var en flot mand. Han ville godt væk fra det der "klipperi", så han søgte ind til Politiet. Men det med at stave var ikke hans stærke side.

Der var mange fejl i ansøgningen, men han havde det på fornemmelsen, så han bad nogle af de andre unge om at hjælpe sig med at rette i kladden, og det var fornuftigt. Han havde nemlig stilet den til "RIGSPOLITISJÆFEN". At Andersen faktisk kom ind til politiet, opdagede en flok unge Grejs-boere, da de nogle år senere var på en tur til hovedstaden, så de ham sidde i et lille skur på Langebro og dirigere trafikken. De vinkede til ham, og han opdagede dem, så han fik dem til at stoppe. Lod trafik være trafik og løb hen og nåede en sludder med sine gamle venner fra Grejs.

Senere flyttede barber Andersen ind i et hus ved rundkørslen på Nørre Bygade og Holtumvej. Huset lå der, hvor Kongestenen står i dag. Det blev fjernet ved en regulering af vejkrydset.

Peter "Syvfinger" - han var hjemmeslagter i sognet

Efter Stine flyttede Peter Christensen i huset. Peter var hjemmeslagter. Han manglede tre fingre på den ene hånd - måske var det en arbejdsskade fra slagtingen? Han blev derfor ofte kaldt "Peter Syvfinger" i folkemunde. Det skete dog også, at man sagde "Peter Slagter".

Senere beboere i huset - og en lokal musiker med "Grejs-valsens"

Sidst i 19-trediverne blev huset solgt til Jens Mikkelsen, som var Jens Michael Mikkelsens far. Jens Michael Mikkelsen ejede og drev gården Vesterbygård på Vestermarksvej i mange år. Det er på Vesterbygårds marker, at husene på Degnesvinget er bygget.

De næste ejere var Inge og Knud Jacobsen, som boede der, indtil de midt i 19-tresserne byggede hus på Nørre Bygade 8. Knud Jacobsen var tømrer og en dygtig musiker på violin. Han spillede ved mange festlige lejligheder og deltog som musiker i mange amatørraftner i Borgergården.

Som så mange gange før var der i oktober 1984 amatør- og familieaften i Borgergården. Det specielle ved denne aften var, at Knud Jacobsen lancerede melodien "Grejs-valsens" med sangtekst af Darling Vesterholm, Grejs. Sangen med den iørefaldende melodi blev populær i byen - den er spillet og sunget utallige gange siden - særlig ved sammenkomster i Borgergården, men også ved fester i byen.

Privat dagpleje, børnehave og "fritidsordning" i huset

Efter Inger og Knud Jacobsen overtog Else og Niels Gustav Carlsson huset på Nørre Bygade 11. Det var i 1962.

Else udnævnes til årets æresborger i Grejs med tale af byfestens formand Darling Vesterholm og overrækkelse af et diplom - pressefoto fra Vejle Amts Folkeblad.

Else var i 1956 blevet gift med Gustav (det hed han i daglig tale). Else havde privat dagpleje i huset og var kendt og værdsat som dagplejemor for hele Grejs i mange år. Hun passede børn gennem næsten alle sine år i byen – helt frem til omkring starten af 1990erne.

Else var født i Seest ved Kolding og havde sin opvækst på en stor gård i Sjølund. Som ung blev hun uddannet barneplejerske i Kolding, og hun arbejdede som sådan flere steder på Fyn.

Else fortsatte med at passe børnene, selv om hun for længst havde passeret den officielle pensionsalder, for hun ville nødig undvære det daglige samvær med de små mennesker. Hun nød helt åbenlyst at være omgivet af børn, og hjemmet var et samlingssted, der altid var åbent og gæstfrit. Her har mange

Eles runde fødselsdag fejres af børnene - privat foto

børn kigget ind på vej hjem fra skole for at hilse på Else, og hun har altid haft tid og hjerterum for dem alle. Hun var et menneske, der altid havde omsorg for andre og var parat til at hjælpe, hvor der var brug for det. Else blev hædret for sit store arbejde med børn, da hun som den første i byen blev udnævnt til “årets æresborger i Grejs” – det skete i forbindelse med byfesten i 1990.

Byfestens formand Darling Vesterholm fremhævede i sin tale til Else... at “hun er et beskedent og tillidsfuldt menneske med en utraditionel livsindstilling, med en positiv og god dømmekraft og har en speciel og uovertruffen omsorg for andre”.

Udnævnelsen af Else til æresborger skete med et stort flertal ved en afstemning i byen, hvor de foreninger, der stod bag byfesten hver havde udpeget en kandidat.

Sammen med Gustav nød de i mange år campinglivet. De havde hvert år fast plads med deres campingvogn på Juelsminde Strand Camping. Her havde de deres andet hjem og nød at opholde sig. I de uger, de var i camping, var

Huset som det så ud i 2010 – udsnit fra Google StreetView

der lukket for pasning af børn. Her ladede Else op - læste mange bøger og var meget interesseret i at følge sport på tv-skærmen - uanset om det nu var fodbold, håndbold eller ishockey.

Else og Gustav fik tre sønner, Gunnar, Erling og Kurt. Gunnar afgik ved døden i 1978 som 21-årig på tragisk vis. Det var et hårdt slag for Else og Gustav at miste ham. Alligevel formåede hun og Gustav at komme videre, så børnepasningen fortsatte.

Vi fik passet vores børn hos Else i 1970erne og i løbet af 80erne. Første gang vi spurgte hende, om hun ville tage vores barn ind, sagde hun tydeligt NEJ, hun havde ikke plads. Men vi spurgte igen dagen efter, så sagde hun... "JA, vi kunne jo da komme med ham, så må vi se om det går..."

Vi blev inviteret til at fejre deres sølvbryllup i 1981. Vi ville gerne give en gave sammen med de andre forældre og forsøgte at finde ud af, hvor mange, der var tilknyttet. Da vi kom op på henved 20 forældre, der havde deres børn hos Else, opgav vi at tælle videre ...

Det var utroligt, hvad Else kunne overkomme. Hun havde børn fra meget tidlig morgen til sen aftenstid.

Mange børn var der fra helt lille og helt op i skolealderen. Og nogle af børnene kom der på deltid nogle timer - så Else var meget fleksibel med tiderne.

Vi syntes ofte, at vi betalte for lidt for pasningen, men hun meldte tydeligt ud, hvad betalingen skulle være. Men det var i hvert fald ikke på niveau med datidens priser.

Der blev bagt brød og kager, så ungerne var ret forkælede, og der blev holdt mange børnefødselsdage. Alle børn skulle fejres, så der var tit flag sat op. Når de store skolebørn kom hen til hende efter skoletid (hun var vel datidens SFO), så fik de lov til at være i et rum for sig selv. De små blev sendt ud at lege eller skulle være i et andet rum. Så kunne de "store" bedre hygge sig sammen uden "forstyrrelse" fra de små.

Else kunne være lidt "skrap og kontant", men på en kærlig og tydelig måde - børnene vidste altid, hvor de havde hende. Og det var ikke uden grund, at hun blandt mange af børnene fik det kærlige kaldenavn: "Else-Mor". For det var det, hun var!

Når et knæ blødte, eller der var knas i skolen, var Else der med et trøstende kram. Når det krilledede i halsen, blev der varmet mælk på komfuret. Ingen børn fik lov at putte sig i hjørnet med sine egne problemer, uden at Else vidste det.

Men det var også hos Else-Mor, at mange børn lærte, at man altid sagde godmorgen og farvel! At man ikke drillede de andre. At man spiste med fødderne i jorden, enden i sædet og hænderne over bordkanten.

Else opdragede 'sine' børn. Ikke med kadaver-disciplin. Bare disciplin. I det lille hus talte man ordentligt. Man sagde tak for mad, når man rejste sig. Man bagtalte ikke de andre. Man hev ikke pigerne i håret. Man lukkede havelågen, når man gik. Man ryddede op, når man var færdig med at lege. Og man hilste, når Gustav kom træt hjem fra arbejde og sagde: "Hej børn..." Og var der sygdom i flokken, blev man ikke nødvendigvis bedt om at blive hjemme. For i det lille hus var der altid plads på sofaen i den fine stue til et sygt barn, så mor og far kunne komme på arbejde.

Når mor og far var gennet ud af havelågen uden for megen pylren og snak blev der uden mange ord fundet tegneserier og lidt ekstra godt frem, bredt et varmt tæppe ud over sofaen, og man fik et lille niv i kinden med besked om: "At så kunne man godt blive rask..."

Og det hjalp! Elses varme brød og bløde sofa har på mirakuløs vis kureret mangan et feberamt barn i Grejs.

Ved juletid holdt Else og Gustav åbent hus i hjemmet. Der var vi mange forældre og børn samlet til gløgg og æbleskiver og julekna. Det var meget nært og hyggeligt at mødes med Else og Gustav og så mange andre forældre og børn – og snakken gik lystigt under de lave lofter.

Gustav, der havde arbejde som gartner på Nordre Kirkegård i Vejle, sørgede altid for, at de udendørs legeområder og haven blev holdt i orden - og han var en daglig fast støtte for Else i arbejdet med børnene.

Elses private dagpleje var privat og uden tilskud fra kommunen.

Else døde i 2011 som 82-årig, Gustav døde i 2018 og blev 89 år. De er begge begravet på Grejs Kirkegård og har fælles gravsted med deres søn Gunnar.

Husets sidste tid - til nedrivning

Efter familien Carlssons tid i huset blev det solgt den 1. juni 2012 til Jan Nørskov Madsen, Grejs. Da huset ikke var tidssvarende og efterhånden nedslidt, blev det nedrevet i løbet af 2021-22. Det var et stort og langvarigt arbejde med at få det hele fjernet.

I dag er der kun grunden med haven og en flot jævnt planeret græsplæne tilbage.

Nu er der bare en grund tilbage og en græsplæne er på vej – Goggle StreetView i 2023.

Det var en fortælling om livet i huset på Nørre Bygade 11, Grejs

Skrevet af Axel Nørr, Lokalhistorisk Arkiv Grejs – Februar 2024.

Årsskriftet er sat op af Kurt Gosvig, Grejs

Tryk: Trekantens Lyntryk, Sydkajen 2, 7100 Vejle

Kilder: Bogen Landsbyen Grejs – Fortællinger om Folk og Fæ. 1. oplag 2000, Lokalhistorisk Forening. Der er en fri, redigeret gengivelse fra s. 36 – 38 i bogen frem til afsnittet om den private dagpleje og børnehave i huset. Der er brugt klip fra en artikel i Vejle Amts folkeblad i 1935 om Stines jubilæum. Der er suppleret med opslag i de nationale folketællinger fra 1901 og årene frem til 1940, samt ejendomsvurdering i 1921. Huset og dens ejer og beboere er mærkelig nok ikke blevet fundet i folketællingerne i 1906, 1911 og 1916, men først fra 1921 og følgende år. Afsnittet om Else Carlssons dagpleje og børnehave er skrevet ud af egen hukommelse og med hjælp fra mine børn, der blev passet hos hende. Desuden er der hentet oplysninger fra en nekrolog om Else i Vejle Amts Folkeblad. Afsnittet om Knud Jacobsen bygger på Grejs Borgerforenings jubilæumshæfte "Fællesskab og tradition Grejs Forsamlingshus / Borgergård gennem 125 år" - udgivet i 2017.

Grejs Lokalhistorisk Forening

Vestermarksvej 13A - 7100 Vejle

www.grejslokalarkiv.dk